

מרים שלנו

במשך עשרים שנה פחות שנת המחלה ושנת השהות בחו"ל — אפשר היה לראות מדי בוקר ברחובות רחביה, המובילים לבית הנשיא הקודם, אשה מזדקנת ונאה, לבושה יפה בהדגשת הצבעים השקטים בלבד, שעד השיבה שלה מבצבץ מהכובע האפור ועוטה בעדינות פנים מחוטבים ועדינים, המביעים סבר עם שמץ מן החומד־רה, המעוררים כבוד.

בחמש דקות לפני שמונה, בדרך כלל, ולכל היותר בחמש דקות אחרי שמונה, היתה פותחת את דלת קרן בית הנשיא ופותחת ביום עבודתה המגוון: עיסוק עם מו"לים השולחים את ספריהם, ספרי ילדים ונוער, ואת חשבונותיהם, לספריות הקרן; מגעים עם מורים וספרנים, הבאים לבחור ספרים לתלמידי בתי-הספר שלהם; שיחות עם מנהלים, המכינים במוסדותיהם סימפוזיונים על ספר ילדים טוב שנבחר למטרה זו; הזמנת סופרים ומרצים לאותם הסימפוזיונים של הילדים או לכנסים עם מורים בבתי-ספר, שהקרן היתה שולחת אליהם את ספריה; עריכת רשימות ספרים מומלצים וסיווגם לפי כיתות, וכן משלוח הספרים עצמם — והכל בשקט, בסבר פנים מרוכז, במעשיות, בהחלטיות, במילים קמוצות, כדי לא להפסיד זמן, כדי לא לגרוע מן הפעילות הנמרצת, ההכרחית, המודעת כהכרחית. אך, בשעה 12 בצהריים, בבית הקפה הסמוך, הקטן, ברחוב קרן קימת, "חרמון", אפשר היה לראותה גם אחרת, יושבת שעה קלה ומפטפטת, אפילו על נושאים שאינם קשורים בעבודתה, ושאינם רציניים וגם על נושאים משפחתיים. ואז היו נפלטות מפיה מלים מאופקות על הבן, תוך תחושת תפקידו הכבדים ודברים על הנכדים ששפכו חיוכים על פני סבתא, פנים הנושאים עדיין סימני היכר של יפי-נעוריה. ואם מותר היה להשיב בחיוך על נושא הנכדים, ברור היה לגמרי, שבתגובה על נושא עבודת הבן אסור היה לשאול שאלה כלשהי בנוסף על מה שאמרה בעצמה בקמצנות, ובחתימת ההמשך. — בעצם, לנושאים "משפחתיים" שייכות היו גם "רכילויות" נלבבות על ותיקי ירושלים, על המחזור הראשון של הסמינר למורים ולגננות, קטעי היסטוריה על ירושלים התמימה, שהיא היתה חלק ממנה, מסופרים בטון שקט, בהימנעות מסגנון סנטימנטלי, במתינות. כזאת היתה מרים שלנו, מרים מן הקרן.

לעתים לא מצאתיה בקרן. היה זה בימי ביקוריה בבית-ספר בירושלים ומחוצה לה — מקרית שמונה ועד באר-שבע — בכל אותם מקומות, שלהם העניקה הקרן את משלוח ספריה הראשון והוסיפה והמשיכה לשלוח "מלויים", מבחר ספרים

לבית ספר מסויים, ראתה מרים חובה לבוא לשם אישית, לבדוק מה נעשה בספרים, האם שוכנו במקום נכון האם עמדו במבחן טעמים של הילדים, האם עשויים חדשים שהופיעו לאחר המשלוח הראשון. חודשים אחדים, לאחר שנשלחו הספרים היו להיות גם לטעמים של המחנכים. אולי גם בסדר הפוך: קודם לטעמים של המחנכים — שמא ריקים מתכנים ערכיים? — ואחר־כך לטעמים של הילדים.

מרץ רב השקיעה בארגון מפגשים של ילדים או של מורים, דבר שנדרש בו מאמץ גדול ועקיב. אבל במעמד אותו סימפוזיון או אותו כנס, שהיא טרחה לה־ כינו ביד חרוצה, היתה היא עצמה ממעטת לדבר. בקושי היתה תופסת מקום ליד שולחן הנשיאות, מדוחות את ההכרחי ביותר. ורק כשנדרש ממנה, במקרה, להופיע ולשאת את דבריה, כדי להשלים את מה שלא נאמר על ידי אחרים, או להעלות משהו חשוב שנשמט, — היו דבריה הלא־מוכנים מראש אמורים בסדר מופתי ובנחת, תוכנם בהיר ומשכנע, כאילו היו מוכנים מראש, וע"כ תמיד **בכובד־ראש**.

הזמן שבלתה בארצות־הברית ושפיצל את עבודתה בירושלים לשתי תקופות לא־שוות, היה, כמובן, מנוצל גם הוא, לנושאי הקרן. הביאה עמה גישה קרובה יותר לעניין חינוכו של הילד היהודי בגולה, הבנה למצוי ולרצוי בחלקו של המפעל "מילד לילד", שלוחת הקרן. לא שמענו מפייה, באותו הקשר, דברים רבים על המתרחש שם, אבל ידענו שהקדישה זמן וכוח להסתכלות, ושהסתכלותה נעשתה ודאי ביסודיות האפיינית לה, ובכושרה להסיק מסקנות למען המעשה. באותה תקופה, ידענו גם להעריך את כוחה הנפשי עת נשאה לבד את כאב אסון מותו של הבן, בלא להעמיס על הזולת את ההשתתפות בצערה.

קשה להבליג ולהמנע מלומר מלים מעטות, שאילו שמעה אותן בודאי לא היו לרוחה, על הרושם שהשאירה חיצוניותה. היא נמנתה עם אותן נשים, אשר יפין היה מביא אותן במבוכה. כאילו התביישו, שצד זה של אישיותן, הפרט הלא־חשוב הזה, זוכה לשימת־לב ולשבחיהם של אנשים. מבטן לשמע שבחים אלה היה אומר, כביכול: "אתם מעליבים אותי! וכי רק זה מצאתם בי, ולא שום ערך פנימי ומהותי אחר?"

ולמבטה זה תמיד היה רצון להשיב:

יפי פנייך אינו עומד בנפרד ממהותך הנפשית, הוא משקף את מהותך זו, יפי־רוחך ויפיותוארך משמשים זה את זה ועושים את דמותך שלמה, מאוחדת.

ויחד עם זה היתה ענותה מתישבת עם בלתי־אמצעיות, עם כנות מירבית, עם יכולת לומר בעת הצורך את האמת הערומה.

ביום הקבורה של הבן בירושלים, לא ראתה צורך להוסיף משהו למראה, כמקור־בל, אף לא צבע שחור ללבוש, בעמדה לפני הקבר הפתוח.

נפטרה ארבע שנים אחרי מותו, ביום שקדם ליום מותו, וכך נטמנה למחרת, ביום השנה שלו, כשהמלוים את ארונה בצהריים, באים בו ביום אחר הצהריים, לטקס הענקת פרס לזכרו של הבן באוניברסיטה.

יהי זכרון שניהם לברכה. אסתר טרסי